

Familjen Sharabati har idag fördrivits från sitt hus. Foto: Donald Boström

Hebron i bosättarnas våld

HEBRON MÅSTE VARA en av jordens märkligaste plaster. I en stad med 170 000 invånare flyttade år 1968 en handfull judiska extremister olagligen in i ett hus i stadskärnan. De har idag ökat till 500–600 i antal och de har spridit sig till fyra mindre bosättningar i centrala Hebron. De skyddas av tusentalet israeliska militärer, och i den pågående processen har Hebrons gamla stadskärna i stort sett tömts på palestinska invånare. Mer än 1 000 hus har lämnats öde på grund av bosättarattacker och den israeliska militärens restriktioner, trakasserier och fördrivning. Fler än 1 800 affärer, basarer och andra näringsidkares verksamheter har fått stänga.

Det flera tusen år gamla Hebron var navet i en historiskt rik jordbrukstrakt,

vindruvorna är berömda. Produktion av och handeln med glas, keramik, skor och andra lädervaror var omfattande. Mycket exporterades långt bortom de palestinska områdena. På nittioalet var torghandeln fortfarande i högsta grad levande och de flera tusen år gamla basarerna sjöd av liv. Problemen fanns där, den israeliska militära närvaron var massiv och de expanderande bosättarnas närmaste grannars liv förvandlades successivt till ett helvete. Bosättarna i och runt Hebron är de mest hårdföra och militanta och de drivs av en fanatisk ideologi, där ett uttalat mål är att alla palestinier ska fördrivas från Hebron och, för den delen, från hela Västbanken. Dessa 500–600 bosättare styr i stora stycken livet för de 170 000 palestinska invånarna i Hebron.

En av Heronbosättarnas ideologer, Rabbi Zvi Yehuda Kook, utbrast på Israels nationaldag tre veckor innan sexdagarskriget 1967:

”Var är vårt Hebron – har vi glömt henne?! Var är vårt Schechem (Nablus)?! Vårt Jeriko?! Ska vi försaka dem?! Och hela Transjordanien (Jordanien)?! – Det är vårt, varje lerklump, varje bit av land, varje distrikt och region som är en del av guds land. Vågar vi ge upp en enda millimeter av det?!”

Sexdagarskriget kom som ett svar på alla böner för dem som av religiösa skäl ville se ett ”Storisrael”, Eretz Israel. Ett Israel som skulle omfatta alla palestinska områden och Jordanien. Ockupationen öppnade oanade möjligheter för dessa religiösa extremister.

Bosättarna slänger regelmässigt ner sina sopor på basarernas nättak.

1968 hyrde Rabbi Levinger hela Park Hotel i Hebron och de blivande bosättarna flyttade in. Dagen efter stannade en lastbil framför porten och familjen Levingers alla ägodelar började lastas av, kylskåp, tvättmaskiner, bokhyllor, ja allt. Den israeliska armén gjorde inget för att avlägsna dem. Bosättarna hade kommit till Hebron för att stanna.

Strax utanför Hebrons stadskärna etablerades bosättningen Kiryat Arba och inne i centrala Hebron Beit Hadasah,

Avraham Avinu och Tel Rumeida. I början av 2000-talet träffade jag en av Hebronbosättarnas ledare David Wilder, som tillhör en hårdför kärna av bosättare från Brooklyn, USA, där de har sin politiska stödorganisation *Hebron Front*. Han förklarade deras närvaro på följande sätt:

– Varför bor vi här? För nästan 4 000 år sedan begravde vår patriark Abraham sin fru Sara här. Senare begravdes han själv här liksom Isak, Jakob och deras

hustrur Rebecka och Lea. Hebron är den första judiska staden i landet Israel. Patriarkerna startade en judisk närvaro i staden som varade i tusentals år. Omkring 1267 blev judarna förbjudna att besöka deras grav, och sådan var situationen i stort sett fram till sexdagarskriget, då vi kom tillbaka. Vi kom tillbaka därför att Hebron är den mest naturliga platsen för en jude att leva på. Det var här det började.

David Wilder är fortfarande Hebronbosättarnas talesman och i sina senaste uttalande anklagar han den sittande högerregeringen i Israel för svek.

Abraham är helig för judar, kristna och muslimer. Men ”graven” har varit moské i 1 400 år, Ibrahim (Abraham) Moské. Bosättare började snart efter sin ankomst till Hebron ta sig in i moskén, och årtionden av incidenter kulminerade i att en av bosättarna från Kiryat Arba, Baruch Goldstein, den 29 februari 1994 (under Ramadan) gick in i moskén och sköt ihjäl 29 och sårade 125 bedjande, innan han sköts till döds av israelisk militär. Bosättarna i Kiryat Arba reste ett monument över Baruch Goldstein vid hans grav. En vanlig grav hävdade David Wilder. Det väckte dock internationell uppmärksamhet när skaror av bosättare vallfärdade till en massmördares grav och Knesset beslutade att monumentet skulle rivas, något David Wilder var upprörd över:

– Det är väldigt olyckligt. Han betalade med sitt liv för det han gjorde. Hans familj har lidit fruktansvärt och det är hemskt att de ska fortsätta göra det, mannen är ju död. Varför kan de inte lämna dem i fred?

Den direkta konsekvensen av massakern blev att palestinierna i Hebron fick utgångsförbud och förbjöds att besöka moskén under nio månader. Efter attacken genomförde de israeliska myndigheterna också en delning av moskén: 60 procent gjordes till synagoga och 40 procent är kvar som moské, trots att bosättarna endast är en bråkdel av den palestinska befolkningen. FN:s samordningsorgan för humanitära frågor (OCHA) rapporterar om fortsatta kränkningar av palestiniernas möjligheter att utöva sin religion i Ibrahimmoské.

För att komma till moskén måste tre checkpoints passeras, där de som vill be i moskén ofta inte tillåts passera. Under Ramadan 2007 till exempel var moskén stängd under sex dagar. Under Rama-

dans heligaste natt samma år kastade bosättare sopor på dem som var på väg till moskén för att be och israelisk militär smällde ljudbomber för att avbryta bönen, vilket skapade kaos inne i moskén.

Jamal Maraaja driver en basar nära bosättningen Avraham Avinu. Han har tillsammans med de andra affärsägarna i souken gått ihop och monterat upp ett nät ovanför basarerna. Orsaken är att bosättare och soldater från positioner ovanför basargatan slänger ner saker på dem som rör sig i basarerna. Det som slängs ner är praktiskt taget allt: tegelstenar, tomflaskor, hushållsavfall, använda blöjor, sådant som nätet inte ger skydd för, men också klorin, syra, smutsvatten och hett vatten. Denna dag går det att se en provkarta ovanpå nätet av sådant som slängs ner dagligen.

– Att bo eller ha sin affär här har blivit svårt och hårt. Både soldater och bosättare rör sig i stora grupper och alla är beväpnade, många med automatvapen. Efter massakern i moskén 1994 hårdnade allt. Den stora frukt- och grönsaksmarknaden tvingades stänga. Under den andra intifadans tre första år (som startade i september år 2000) var det utgångsförbud i totalt 377 dagar och som längst 182 dagar i sträck. De satte ett hårt tryck på oss att ge upp och lämna souken. Men min far startade basaren för 60 år sedan. Så varför är det vi som ska flytta, säger Jamal Maraaja.

Jag frågar om familjen Sharabati, som bor precis bredvid bosättningen, och som jag besökte 2001. Då hade de stora problem med trakasserier från bosättarna. Bland annat hade bosättarna målat en stor Davidstjärna på familjens port för att markera sin äganderätt. Huset var otroligt smakfullt inrett med antikviteter och ägaren Abu Najib Sharabati som då drev en antikvitsaffär i närheten berättade med sorg om hur livet blivit.

Jamal Maraaja för mig till huset som nu är öde och ytterdörren är igensvetsad.

– Bosättarna attackerade huset varje natt, och till slut hämtade soldaterna ut den gamle mannen och blockerade porten. Sönerna gav då upp och familjen flyttade, säger Jamal Maraaja och fortsätter:

– Det riktigt sorgliga är vad de gör med människorna, men det är synd på så gamla fina hus som Sharabatis. Väggarerna är så tjocka att det går att ligga och sova i fönstersmygarna. Det är svalt på sommaren och varmt på vintern.

Said Aloweivi med småsyskon på husets tak med israelisk militärpostering i bakgrunden.

Rummet i familjen Aloweivis hus brändes ut med en molotovcocktail.

Bosättare från Kiriya Arba tittar roat på ett broderi över historiska Palestina (nedan t v.)

Basarägaren Jamal Maraaja.

Under den andra intifadan kom soldater och svetsade igen dörrarna på Jamal Maraajas och 22 andra butiker i området, de hänvisade till "säkerhetsskäl".

Med hjälp av advokat fick de efter ett helt års juridiska processer rätt att öppna butikerna igen.

– Inne i basaren hade de slagit sönder allt och hela mitt lager av gamla traditionella broderier hade möglat och var förstört. Vi förlorade det mesta vi ägde, berättar Jamal Maraaja.

När det är sabbat genomför bosättare från Kiriya Arba varje vecka en provokativ marsch genom souken till Ibrahim-moskén/Synagogan och passerar då Jamal Maraajas butik.

– De kommer i grupper om 50, med kanske 15 soldater som följeslagare och trakasserar och hånar oss i olika former, säger han och visar mig smygtagna bilder från ett av dessa tillfällen. Bosättarna har roligt när de ser ett broderi föreställande det historiska Palestina innan staten Israel grundades.

En annan familj som är under hårt tryck är Aloweivis. Deras hus ligger också intill bosättningen. 18-åriga Said visar oss upp på husets tak tillsammans med några av sina småsyskon. De visar hur soldater skjutit sönder husets vattentank. I den värme som råder på sommaren är takterrasserna i de gamla husen ett ställe där man vistas. Det bor tretton personer i huset, så varje yta behövs. Problemet är bara att de israeliska soldaterna satt upp en postering i huset intill, med full insyn över Aloweivis takterrass.

– Vi har inget privatliv, de vakar över varje steg vi tar.

Militären har förstört läsen till huset och har upprepade gånger tagit sig in i huset. När Said och hans far lämnar huset får modern och döttrarna utstå verbala trakasserier från soldaterna.

– Det kliver in och tar för sig av vår mat, och ibland har de tagit pengar och olika föremål. Vi lever i en total osäkerhet.

Said Aloweivis berättelse rymmer mer, för några år sedan erbjöd sig israelerna att köpa deras hus.

– När vi vägrade sälja sa de till oss att vi skulle få lida.

En av Said Aloweivis yngre bröder dödades när en bosättare kastade en molotovcocktail mot deras ytterdörr. Hans gravida mor förlorade ett barn när soldater fördröjde ambulansen som skulle ta henne till sjukhuset.

I hela det historiska Hebron har israelisk militär posterings på taken.

När vi går ner från familjen Aloveivis tak visar Said det översta rummet – det i huset som blivit sprängt med en annan molotovcocktail.

Den allra värsta tiden var enligt Said under de långa utgångsförbuden i början av 2000-talet. Han kunde kanske gå i skolan en gång i veckan. Bosättare attackerade folk på gatan. Soldater bröt sig in i huset. Han tyckte att livet var som i ett fängelse.

Nu när han har blivit äldre så har det svårare på ett annat sätt. Han har blivit ett tydligare mål för militären. Han blir konstant stoppad vid checkpoints, hans id-handlingar blir konfiskerade (utan dem är det inte tillåtet att röra sig ute). Hans liv förvandlas i perioder till att i praktiken leva i husarrest.

Det finns internationell observatörsnärvaro i Hebron. Den största av dem TIPH (Temporary International Presence i Hebron) är ett resultat av en överenskommelse mellan Israels regering och den palestinska myndigheten. TIPH övervakar situationen i Hebron och dokumenterar brott mot internationell humanitär rätt, mänskliga rättigheter och överenskommelserna om Hebron mellan israelerna och palestinierna. Deras dokumentation är dock inte offentlig utan rapporteras till israeliska och palestinska myndigheter.

Dessutom rapporterar de till medlemsländerna i TIPH-missionen: Norge, Ita-

lien, Schweiz, Turkiet och Sverige. Sedan är de upp till medlemsländerna att agera diplomatiskt eller på andra sätt. TIPH patrullerar dagligen Hebron, till fots och i bil, och enligt missionen så har deras närvaro vid konflikthärder i alla fall ibland en lugnande effekt. Typiska TIPH-rapporter handlar om våld och trakasserier runt bosättningar, militärer eller poliser som skjuter eller begår övergrepp, husrannsakingar, id-kontroller som tar överdrivet lång tid och hinder för den fria rörligheten.

TIPH stöder också olika projekt i Hebron, med syftet att upprätthålla ett så normalt liv som möjligt. Till exempel sponsrar TIPH utbildnings och olika hälsoprojekt.

Jag frågar basarägaren Jamal Maraaja om TIPH-närvaron gör någon skillnad för hans liv.

– Det gör skillnad med ögon utifrån, och de skickar rapporter till sina regeringar. De har hjälpt oss mycket. Men jag kan se att de är deprimerade över vad de ser.

Det finns också andra organisationer på plats sedan många år, dels CPT, the Christian Peacemaker Team och det Eklektiska Följeslagarprogrammet. Båda organisationerna har en observatörsfunktion och fungerar som följeslagare i utsatta områden. En prioriterad verksamhet är att eskortera palestinska barn till och från skolan.

Foto: Björn Sundblad

Men dessa verksamheter är inte riskfria, bosättare och soldater har attackerat medlemmar från alla tre organisationerna. Till exempel blev en kvinnlig ekumenisk följeslagare 2006 attackerad av en bosättarpojke och fick sys i huvudet och en TIPH-observatör hamnade 2007 på sjukhus efter en bosättarattack.

Said Aloveivi ser inte att den internationella närvaron kunnat påverka hans familjs liv i någon större utsträckning.

– När bosättarna placerar en soptipp framför vår dörr, och ingen kan hjälpa oss, ingen kan göra något åt det . . . för det mesta vill jag bara härifrån. Jag känner mig desperat.

Åter till det tidigare mötet med David Wilder, han var bekymrad över ”en bristande medvetenhet hos det judiska folket”.

– Det är ett problem att många judar i och utanför Israel inte förstår varför vi är här. Varför vi har skapat staten Israel. Varför ska en jude leva här, vad är värdet med att leva här? Är det bara sand och jord det handlar om, eller är det något mer? Vi tror det handlar om gudomlig rätt. Landet gud gav oss, landet han vill att vi ska leva i.

Bosättarna i Hebron må vara extrema, men trots deras övergrepp, så skyddas de av skattefinansierade israeliska soldater och deras intressen har bevakats i alla förhandlingar med palestinierna 16 år efter Osloavtalet.